

Psalm 126: Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap

22 maart 2015

voorbereid door: Leo van Driel en Joke Vermeulen

Inleiding

Komende zaterdag gaat Leo met Chris en Wim op weg naar Santiago de Compostella. Vanaf Rocroi in het noorden van Frankrijk gaan ze te voet, langs oude pelgrimswegen over Rheims, Vezelay, Limoges, dwars door Frankrijk en dan door Spanje. Een tocht van ongeveer 90 dagen wandelen.

Vandaag daarom aandacht voor pelgrimeren en een pelgrimslied uit de psalmen: Psalm 126. Deze psalm maakt deel uit van de reeks pelgrimsliederen in de psalmen: Psalm 120 tot en met 134.

Het zijn liederen voor onderweg. Voor wie een tocht maakt naar Jeruzalem, naar de tempel. Of een tocht naar het graf van de apostel Jacobus in Santiago de Compostella.

Pelgrimeren is een oeroude traditie. Bijna alle goden hadden een woonplaats in een hemel en op aarde. Een tempel werd daar gebouwd, waar een mens zich tot die god kon richten om iets te vragen, een belofte te doen of een belofte na te komen. Een bezoek aan de tempel was dus voor de meeste mensen een reis, een kortere of langere tocht, een pelgrimsreis. Tijdens die reis werden door de pelgrims liederen gezongen en werden offergaven meegevoerd.

En tegelijk zijn deze liederen voor iedereen die zijn leven als een weg kan zien, liederen over de levensweg, die je gaat van geboorte naar dood. Iedere wandeling ook als het geen pelgrimsreis is, is een soort spiegel van de levensweg. Van huis gaan, je inspannen, ervaring opdoen, moeilijkheden te boven komen, ervan leren en ooit weer thuiskomen, zo kun je iedere wandeling beleven.

De boeddhistische monnik Thich Nath Hanh leert dat iedere stap een spirituele ervaring kan zijn: van het heffen van de voet, het zoeken van de richting en de plaats voor de stap, de neerzetten van de voet in contact met de aarde, die je draagt. De vrede in de beweging en de aandacht waarmee je voort gaat in het ritme van het lopen. In de mens spiegelt de kosmos.

Voor de kinderen: Het sprookje van de boer en de duivel

Er was eens een boer die op zijn land werkte om het klaar te maken voor het zaaien. Toen het avond werd en hij naar huis wilde gaan, zag hij op zijn land een hoop gloeiende kolen liggen en op die kolen zat een kleine zwarte duivel. Je zit zeker op een schat, zei de boer.

Ja zei de duivel, een schat die meer goud en zilver waard is, dan wat jij ooit in je leven hebt gezien. Die schat ligt op mijn land, zei de boer, dus die schat is van mij. Hij is pas van jou als je me twee jaar lang de helft geeft van wat er op je land groeit. Goud en zilver heb ik genoeg, maar wat ik zaai wil niet groeien. Goed, zei de boer, maar er moet geen ruzie van komen. Voor jou is wat er boven de grond groeit en voor mij wat er onder de grond groeit. Daar stemde de duivel mee in. Toen zaaide de boer rode bieten. Onder de grond groeiden de bietjes en boven de grond groeide het bietenloof. Toen het tijd was om te oogsten, kreeg de duivel het slappe bietenloof en de boer de rode bieten. Daar was de duivel niet blij mee.

Volgend jaar wil ik het anders, zei de duivel, dan wil ik wat er onder de grond groeit. Goed, zei de boer, maar er moet geen ruzie van komen. Voor jou is wat er onder de grond groeit en voor mij wat er boven de grond groeit. Daar stemde de duivel mee in. Toen zaaide de boer het volgend jaar rode kool. Onder de grond groeiden de wortels en boven de grond groeide de rode kool. Toen het tijd was om te oogsten, kreeg de duivel alleen maar wortels, die je niet kunt eten en de boer de rode kolen. Daar was de duivel niet blij mee. Boos liep hij weg en hij is nooit meer teruggekomen.

Overweging

Joke heeft psalm 126 voorgelezen. En Huub Oosterhuis heeft van Psalm 126 het lied gemaakt dat we zojuist hebben gezongen: Als God ons thuisbrengt uit onze ballingschap, dat zal een droom zijn. Joke heeft het woord ballingschap niet uitgesproken, dus hoe zit dat?

Ballingschap, dat is: Niet meer terug kunnen keren naar je eigen plaats. Ballingschap kan een straf zijn, verbannen worden van de plaats waar je thuis bent.

In de Naardense vertaling is de eerste regel nog weer anders vertaalt, daar begint de psalm met de regel: Als de Ene een keer brengt in de kerkering van Sion. Kerkering is gevangenschap. Sion is de aanduiding van het gehele Joodse volk. Dat is natuurlijk niet letterlijk gesproken gevangen, gekerkerd. Daarom kunnen we ook ballingschap lezen. Jeremia, een profeet, gebruikt ook de uitdrukking: Als de Ene een keer brengt in de kerkering van Sion, met het oog op de nog toekomstige terugkeer uit de ballingschap. Zo is de woordkeus van Oosterhuis dus ook goed te begrijpen.

En wij, wij zijn evenmin letterlijk gekerkerd of in ballingschap. Maar soms voelen wij ons wel gekerkerd, gevangen in onze situatie, in onze omstandigheden. Omstandigheden waar we ons onvrij door kunnen voelen. Of we nu liever in vroeger tijd, of liever in de toekomst zouden willen leven, maakt niet uit. Wij leven nu eenmaal nu. Wij leven in de omstandigheden van deze tijd en plaats. Dat is nu eenmaal ons lot. Wij leven in het tijdperk van de auto's en computers, smart phones en vliegtuigen. En wij kunnen ons gevangen voelen in verslaving, in dingen die we niet kunnen laten.

En dat lot, daar kan de Ene een keer in brengen, een wending in brengen. (Zie de NBV-vertaling) Als persoon kan ik dat niet. Niemand kon het ijzeren gordijn laten verdwijnen. En toch is het verdwenen. Zoals telexen en faxapparaten verdwijnen. Zo kunnen ook landen en volkeren ontstaan en vergaan. In de psalmen wordt zo'n wending van het lot gezien als daad van God, de Ene. Als de Ene een keer brengt in het lot van Sion. Dat is dus bevrijding. Een daad van bevrijding als bij de uittocht uit de gevangenschap en dwangarbeid in Egypte. Een daad van bevrijding als bij de terugkeer naar Jeruzalem uit de ballingschap in Babel. Ik geef nog even de psalm kort weer in eigen woorden:

Als de Ene wending brengt in het lot,
ons bevrijdt,
zal het zijn als dromen we.
Dan lacht heel onze mond,
onze keel juicht,
dan zullen allen erkennen:
'De Ene heeft hen bevrijd, hoe groot!
Hoe groot zal onze bevrijding zijn,
hoe blij zullen wij worden!
Bevrijdt gij, Ene, ons!

Die in tranen zaaien,
opgetogen zullen zij maaien.
Wie gaat,
gaat met verdriet,
zaait één hand vol zaad.
Wie thuiskomt juicht,
draagt volle schoven.

Het is een bekend beeld: het uitzaaien van een beetje graan en de rijke oogst die daar op kan volgen als de hemel, God of de natuur, de groei en rijping begunstigt.

Hier wordt dat beeld verbonden en gelezen en betrokken op het lot. En het lot is je soms gunstig gezind, maar je lot kan ook zwaar zijn.

Het leven kan moeizaam zijn, voor de enkeling, voor een groep en voor een heel volk, voor een hele cultuur. Het is, zo kunnen we het beleven, een worsteling om het hoofd boven water te

houden, om verder te komen in ontwikkeling. Na een hoopvolle periode volgt zo vaak weer een terugval. Wat ben ik, of wat zijn wij, er nu mee opgeschoten, vraag je je dan af. Is er wel een ontwikkeling voorwaarts, of is er alleen maar om de as draaien.

Het lijkt soms zo hopeloos dat je er bijna niet meer in geloven kunt. Dat is het beeld in de psalm: In tranen ga je zaaien. Want wat weten wij zeker als we zaaien? Dat het zaad verloren gaat. Na het zaaien heb je niets meer over. En er is geen zekerheid over de oogst. Er kan een misoogst volgen. Maar we zaaien in de hoop dat er een goede oogst zal volgen. Dat je armen vol oogst zal kunnen dragen. Dat is de hoop waar de psalm ons een hart mee onder de riem wil steken. Zo gaat het ook op onze levensweg. Wij zijn op weg. Maar waar gaan we naar toe? en wat zal de oogst zijn? Wij volgen vaak lange opleidingen en we hopen dat we zo zinvol werk zullen kunnen doen. Maar zekerheid is er niet. Het kan heel anders lopen. Na een lange opleiding is er geen passend werk te vinden, of je wordt ziek, of...vul maar in.

In een mensenleven gaat het toch niet om rijk worden of oud worden. Het gaat om het leven zelf, om alle ervaringen die we meemaken, om de inspanningen die we ons getroosten, om hoe we leven.

Ik ga naar Santiago lopen. Santiago is het eindpunt van de reis, maar niet het doel. Ik ga om de ervaringen onderweg, de ontmoetingen met mensen, om landschappen, planten en dieren en wolken, wind, zon en regen te beleven. En te beleven wat dat allemaal met mij doet. Want bijna alle dagen lopen met je spullen op je rug, iedere dag verder, iedere dag buiten, dat voelt wel anders dan thuis of achter een bureau werken. Ik neem een paar schriftjes mee om wat op te schrijven over hoe ik al die reiservaringen beleef en wat dat met me doet. En ik neem een bijbel mee, zodat ik af en toe kan mediteren over een stukje tekst. Ik neem ook een kleine camera mee om foto's te maken van wat er te zien is. En na het eindpunt wil ik, denk ik, weer naar huis terug. Want ik wil jullie graag weer terugzien.

En jullie hoeven niet naar Santiago te lopen om in je leven ervaringen op te doen en mensen te ontmoeten. Thuisblijven is niet zielig. Thuisblijven is gewoon ook leven, zaaien en maaien.

Tenslotte: Naar Santiago lopen is ook afzien. Afzien van de gemakken van thuis, van comfortabel in mijn eigen stoel zitten, van thuis zijn in mijn eigen omgeving. Ik laat dat achter me en ik zie wel waar ik terecht kom. Harde bankjes, slechte bedden, vlees in het eten, geen sinaasappeltje bij het ontbijt, geen koffie, maar water drinken. Maar ik denk dat dat niet zo erg is, al dat afzien. Misschien wel eens ongemakkelijk, maar ik heb wel de vrijheid om naar Santiago te lopen. Het lijkt me de moeite waard.

Reiszegen

Moge de weg jou begroeten,
moge de wind jou in de rug staan,
moge de zon jou verwarmen,
jouw huis in vrede blijven,
tot wij elkaar weerzien.

En tot wij elkaar weerzien,
moge God, de Ene, jou behoeden
in de palm van Zijn hand
en jou vrij doen gaan.